

Zabudnuté na polici 10

Uverejňujeme 10. časť výberu z publikácie **HRY HOREHRONSKÝCH DETÍ**, ktoré ako metodický materiál zozbieral a vydal v troch dieloch folklorista, pán **Kliment Ondrejka** v rokoch 1972 - 1974.

V tejto časti Vám ponúkame druhú časť **Hry s hádankou - s výmenou rolí** (účastníkov hier...). Podotýkame, že *pôvodný text nie je jazykovo upravený a je presným prepisom pôvodného materiálu*. Veríme, že Vás budeme inšpirovať a materiál budete vedieť tvorivo využiť aj vo svojej práci s deťmi v rámci rôznych krúžkov a v hudobno-pohybových aktivitách.

B. S VÝMENOU ROLÍ.

6. MAJ, MAJ. (ZÁVADKA 1955)

Jeden (-a) je „starou babou“, druhý (-á) „rozdavačom“. Stará baba odíde nabok „slepit“. Rozdavač „púšťa“ sediacim alebo stojacim v kolese do dlane kúsok drievka (potajomky ho pustí len jednému) hovoriac pri tom:

♩ = 112

Maj maj čo ti dám to si pyl-ňe za-cho-vaj

už je ka-ša u - va -re -ná i pe -čien - ka

u - pe - če -ná sta-rá ba-ba hy-baj žrat.

Všetky deti zložia ruky dlaňami k sebe a rytmicky ohýňajú (krížia) a vystierajú prostredníky recitujúc:

♩ = 100

Kde sa pal-ček kí - va tam prs-tien-ček bí - va

kde sa pal-ček ňe -kí-va tam prstienček ňebíva-

Na výzvu vrátiť sa stará baba háda u koho je „prstienček“. Ak uhádne, ide držiteľ drevka namiesto starej baby nabok. A stará baba si sadne na jeho miesto. Ak však neuhádne, celá hra sa nezmenene opakuje.

a) Poh. Maša 1961: Maj, maj, kolembaj. Jedna rozpráva do dlani a recituje:

Maj, maj, kolembaj
čo ti dám
to si dobre pamätaj.
Už je kaša uvarená
a pečenka usmažená.
Úž!

Príde žmúriaca a – (bez riekanky ostatných) - háda.

b) Heľpa 1955: Maj, maj kolembaj. Hru spomínal a vysvetľoval 80-ročný Ján Ďurica. Pod tým istým menom ju neúplne zapísal i C. Zálešák.

c) Heľpa 1961 - MŠ: Zlatý prsteň.

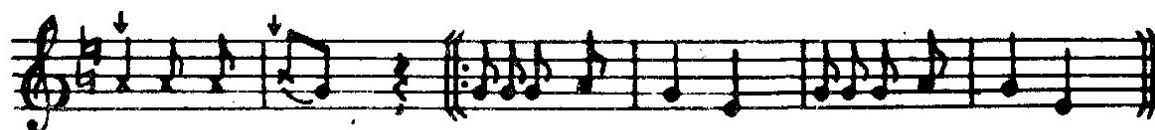
Deti sedia v rade. Jedno rozdáva skutočný prsteň. Spieva pri tom:

Mám ja prsteň zlatý prsteň komu že ho dám ?

ukáž rúčku aj Marienka tebe ja ho dám

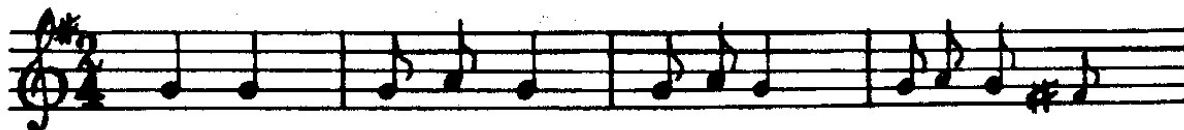

už môžeš ísť! Ďe sa palček kýva tam prstienček býva.

Počas spevu dá ho niektorému medzi zložené dlane. Po dokončení spevu detí na žmúriace: **už môžeš ísť!** Deti skandujú:

Dieťa háda dokiaľ len neuhádne. Keď žmúri celkom malý - 3 ročný návštevník MŠ, uľahčí sa mu úloha tak, že zakiaľ ostatné deti majú na zložených dlaních vystreté prsty, to ktoré má prsteň kýva ukazovákmi tak, že ich prekrízuje a vystiera.

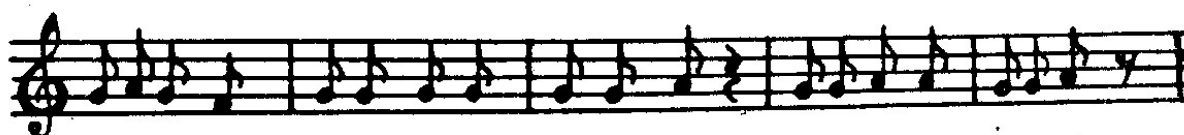
♩ = 90

Maj maj koľembaj čo ti dám to si dobre

zachovaj už je kaša uvarená a pečienka

upečená hibaj stará baba žrat' hrnce plátať drótovať.

d) Šumiac 1960: O zlatý prsteň.

Chlapci a dievčatá sedia majúce spolu zložené „vybortené“ dlane. Jeden ide na bok a druhý rozdáva prsteň. Niekomu ho pustí do dlani. Keď všetkým vložil zložené dlane do priehrštia, zavolá toho z boku a spýta sa ho: Hadaj gadaj chto ma zlatí prsteň? Podľa predchádzajúcej dohody háda raz alebo i tri razy. Uhádnutý ide hádať. Ak neuhádne, musí znova odísť nabok.

e) Bacúch 1960: Švortaj kolembaj.

f) Beňuš 1960: O vaj, vaj - koľembaj. Dospelí nazývajú hru „o prstienok“.

g) ČL - XXIII (1914), str. 245: Hra na prsteň. (Ter. Vansová: Hry detské na Slovensku.)

h) J. L. Holuby: Národopisné práce, Bratislava 1958 (zostavil Ján Mjartán) str. 504: Na zlaté prasa.

i) K. Prochádzka: Kolárovičtí dráteníci, Praha 1905, str. 54: Na zlaté prasa.

j) Orišky - VII (1925 - 26), str. 54: Na zlaté prasa. (Ján Kalinčiak: Naše deti v Bešeňovej. Liptov).

k) PS - VIII (1941), str. 112: Na prsteň. (Viera Jesenská: Slovenské detské hry, ich rozmanitosť a význam.)

l) Pavol Dobšínský: Prostonárodné obyčaje. T. SV. Martin, 1880, str. 129 - 130: Na prstenky.

m) SMSS - V (1900), str. 181: Prsteň. (Vršatský: Hry našich deti. - Mikušovce a Bohunice v Trenčiansku, Solčany v Nitriansku.)

n) SMSS - VII (1902), str. 70: Hra na zlaté prasa. (L. Markovičová: Naše deti.)

o) SMSS - IX (1904), str. 127: Na harenčiara. (Iremský: Detské tance a hry zo Spiša. - Markušovce.)

- p) Sokol - V (1866), str. 281: Na stratený prsteň, či na zlaté prasa. (A. Sytniansky: Spoločenské národné ihry na Slovensku.)
- q) Včelka, I (1879), str. 63-64: Hra O prsteň. (Podáva A. E. T.)
- r) Čavoj 1957, Klenovec 1955, Trnovec 1959, Rojkov 1961, Lipt. Sliache 1942.

7. NA REMESELNÍKOV. (ŠUMIAC 1960)

Dvaja idú za dvere, dohodnú sa na nejakom zamestnaní a vrátia sa naspäť hovoriac:

„Mi sme dvaja remesel'nici
z tej Trenčianskej stolici.
Vandrujeme vo dne v noci - ~
naše remeslo sa začína „l“ a končí „i“.”

Kto uhádne, že to sú „letci“, ten si zoberie zo sediacich kamaráta a idú za remeselníkov oni.

- a) Poh.. Maša 1961: Na remesel'nikov. Remeselníci keď sa vrátia spoza dverí hovoria:

My sme dvaja remeselníci
vandrujeme vo dne v noci
aká práca je toto?

Predvádzajú nejaký charakteristický úkon, či radu úkonov. Kto uhádne, že ide napr. o kováčov, ten si vyberie kamaráta a ide von. Remeselníci predvádzajú aj rôzne remeslá: kto koho prácu uhádne, namiesto toho remeselníka ide von.

- b) Aby sa hádanie uľahčilo, povedia aj krajné hlásky aj remeslá predvádzajú. V tom prípade musí dobre hádajúci čakať, dokiaľ sa remeselníci nedohodnú na krycích názvoch. - Až keď sa ho spýtajú ku komu chce ísť, či napr. ku hodinkám alebo k autu, on si vyberie a s vybraným ide za dvere.
- c) Červ. Skala 1961: Na remeselníkov.
Naboku dvaja „žmúria“. „Dnu“ - v skupine hráčov si určia remeslá. Podľa toho, kto aké má remeslo, zaujme buď nejakú príznačnú pózu, alebo napodobňuje činnosť daného remesla. Žmúriaci prídu medzi ostatných a pozorujú ich. Aby si svoju domnienku potvrdili, opýta sa každý jedného na čo sa jeho remeslo (činnosť) začína a končí. Opýtaný odpovie napr. „še“ a žmúriaci má uhádnuť, že dotyčný šije. Druhému napr. ďalší odpovie „ú - k“ - je podľa všetkého úradník. Kto zo žmúriacich na prvom raze uhádol, je uhádnutým vymenený. -
- d) Beňuš 1958: O remeselníkov.
- e) Orišky, III (1921-22), str. 111: Na remeselníkov. Ružomberok.
- f) Včelka, IV (1882), str. 47: Hra na remeselníkov.
- g) Hradná 1960, Dlhé pole 1960, Hanková 1955 Lipt. Teplá 1961, Rojkov 1961, Lipt. Sliache 1944.

8. SEKANIE MĀSA. (HELPA 1955)

O hre informoval 80 ročný Ján Kemko: jednému zaviazali oči. Keď sa zohol, tleskol mu niekto po zadku. Prítomní sa ho pýtali: „Hádaj, kto to!“ - Keď uhádol, zaviazali oči tomu čo „sekal“, ak však neuhádol, dostával znova.

- a) NP, roč. 1955, str. 572: Na dubáka. (E. Medvecká: Hry detí z Koša, Horné Ponitrie.)
- b) Sirk 1955, Lipt. Sliache 1943.

9. NA SLEPÉHO KOŇA. (HELPA 1955)

Hru vysvetlil 65 ročný učiteľ Július Herchel, za I. ČSR vedúci miestneho detského súboru. V súčasnosti ju už deti asi nepoznajú. Jeden chlapec si sadne a vezme si klobúk do lona. Druhý chlapec - „slepý kôň“ - sa pripojí tak, že si skryje tvár do klobúka. Pri tom sa dobre podopre rukami o koleno a zakričí: „Vyskoč!“ Niektorý spoluhráč mu ako jazdec skočí na chrbát. Pýtajú sa ho: „Kto vyskočil?“ - Slepý kôň háda a ak uhádne, stáva sa jazdec slepým koňom. Keď však neuhádne, pokračuje hra ďalej: „Pripni“ volá slepý kôň. Jazdec si štvornožky stane zaň tak, aby sa dotýkal čelom jeho zadku. „Kto pripäl“, volajú naň. Keď ani teraz neuhádne, začne procedúra od začiatku. Ak však uhádne, preberá trpnú úlohu slepého koňa „pripínajúci“.

